

ПОРІВНЯЛЬНА ЦИВІЛІСТИКА

УДК 347.41(477+438+436)

DOI <https://doi.org/10.32837/chc.v0i35.186>

Пеструєв Дмитро Миколайович,

аспірант кафедри цивільного права

Національного університету «Одеська юридична академія»

ФОРМУВАННЯ КОНЦЕПЦІЇ ПРАВОВОГО РЕГУЛЮВАННЯ ВЕДЕННЯ СПРАВ ІНШОЇ ОСОБИ БЕЗ ЇЇ ДОРУЧЕННЯ В УКРАЇНІ ТА ПОЛЬЩІ

Постановка проблеми. Прагнення України інтегруватися в європейське співтовариство зумовлюють необхідність гармонізації українського цивільного законодавства з європейським правом.

Одним із важливих напрямів такої гармонізації є вдосконалення захисту прав осіб, які вчиняють дії в інтересах іншої особи без її доручення (без спеціальних повноважень діяти так). При цьому вагоме значення має не лише аналіз відповідних положень вітчизняного цивільного законодавства з погляду визначення напрямів його гармонізації з правом Європи, а й урахування досвіду інших європейських країн. Передусім корисним є досвід країн, близьких Україні за характером історичного розвитку (такою країною, зокрема, є Польща, котра зараз є членом Європейського співтовариства).

Стан дослідження теми. Варто зазначити, що до проблем зобов'язань, які виникають унаслідок діяльності в інтересах іншої особи без її доручення, вітчизняні цивілісти вже зверталися. Зокрема, згадані зобов'язання досліджувалися такими правознавцями, як Є.О. Харитонов [1], В.М. Зубар [2], Н.Ю. Голубєва [3], В.М. Ігнатенко, О.Я. Кузьмич [4], О.І. Чепис [5].

Однак названі й інші дослідники практично не торкалися питань формування інституту ведення справ без доручення в українському та польському цивільному законодавстві, особливо під кутом зору порівняння процесів, які мали місце в цій галузі.

Мета статті полягає в порівняльному аналізі формування та розвитку концепції українського й польського цивільного законодавства щодо регулювання відносин, які виникають унаслідок

діяльності в інтересах іншої особи без її доручення (відповідних повноважень на ведення справ).

Методологія дослідження визначена відповідно до його мети й полягала у використанні загального наукового діалектичного методу, а також спеціальних наукових методів історичного, системного та порівняльного аналізу.

Як емпірична база дослідження слугували Цивільний кодекс України та Цивільний кодекс Польщі [6].

Виклад основного матеріалу дослідження з повним обґрунтуванням отриманих наукових результатів. Порівнюючи юридичні витоки правового регулювання відносин, що виникають із ведення справ іншої особи без її доручення за законодавством України та Польщі, передусім доцільно звернути увагу на те, що обидві названі правові системи мають спільне джерело в цій галузі – інститут *negotiorum gestio*, який виник і сформувався в римському приватному праві.

У Стародавньому Римі умовами виникнення відповідного зобов'язання було здійснення дій на користь іншої особи з власної ініціативи того, хто діяв (гестор), і неможливість для гестора отримати попередньо згоду на дії від хазяїна (домінуса). Ознаками цих зобов'язань було ведення чужої справи; відсутність доручення на ведення чужих справ; доцільність дій, тобто їх спрямованість на захист прав господаря; намір гестора здійснювати діяльність у чужому інтересі за рахунок хазяїна. Сторони зазначених зобов'язань мали такі права й обов'язки: гестор мусив вести чужі справи старанно й ретельно, як власні; якщо його дії не були схвалені хазяїном, мав повернути майно в первісний стан; після завершення ведення чужих справ гестор мусив звітувати

перед хазяїном, а також передати останньому все отримане під час ведення справ. Натомість гестор мав право на відшкодування витрат, здійснених під час ведення чужих справ. У свою чергу, хазяїн, який схвалив діяльність гестора, зобов'язаний прийняти звіт останнього, а також відшкодувати йому витрати, зроблені в процесі ведення справ. Разом із тим, він міг вимагати від гестора надання йому звіту про ведення його справ, а також вимагати передачі йому всього отриманого гестором у процесі ведення чужих справ.

Незважаючи на спільність стародавніх джерел їх правового регулювання, з часом зобов'язання, що виникають унаслідок учинення дій в інтересах іншої особи без її доручення, на українських і польських землях набувають істотних особливостей.

Зокрема, вперше на українських землях відносини, які виникають із ведення чужих справ без доручення, врегульовані на тих територіях, котрі перебували під владою Австрії, у Цивільному кодексі для Східної Галичини (§ 127, 128).

Це трапилося після того, як у результаті низки історичних подій частина польських земель, а також частина українських земель з-під влади Польщі перейшла під владу Австрії правова доктрина та законодавство останньої істотно вплинуло на регулювання відносин, які виникають внаслідок ведення чужих справ без доручення.

У Загальному цивільному кодексі Австрії¹ ведення справ без доручення регулюється нормами розділу 22, який називається «Про доручення та інші види ведення справ» [7].

Зокрема, ведення справ без доручення характеризується в параграфі 1035 Цивільного кодексу Австрії так: «Той, хто не отримав повноваження ні на підставі прямого договору або договору, укладеного за мовчазною згодою, ні в судовому порядку, ні на підставі закону, як правило, не може втручатися у справи третьої особи. Якщо, не маючи на те повноважень, особа все ж утрутилася в чужі справи третьої особи, то на неї покладається відповідальність за всі наслідки».

Разом із тим окремо передбачається ситуація, коли ведення справ здійснювалося в разі необхідності. Згідно з § 1036 Цивільного кодексу Австрії, якщо хтось, хоча й не маючи на те доручення, турбувався про чужі справи, щоб запобігти виникненню шкоди, то особа, щодо справ якої він виявив турботу, зобов'язана відшкодувати тому, хто потурбувався про її справи, необхідні й такі, що відповідають цілям, витрати, навіть якщо його

зусилля не з його вини виявилися безрезультатними (§ 403) [7].

Отже, Цивільний кодекс Австрії розрізняє ведення справ «у разі необхідності» й «для користі іншої особи».

Про останній випадок ідеться в § 1037 Цивільного кодексу Австрії, яким передбачається, що коли хтось має намір прийняти на себе здійснення чужої справи виключно для сприяння користі іншої особи, то він має спитати її згоди. Однак якщо повірений не виконує цього припису, але здійснив чужу справу за власний рахунок до явної істотної користі іншої особи, то йому мають бути відшкодовані зроблені для цього витрати [7].

Проте якщо значна користь не очевидна або якщо особа, котра здійснила справи, зробила в чужій речі такі важливі зміни, що річ стає для іншої особи більш непридатною для цілей, у яких вона до цього використовувала річ, то ця особа не зобов'язана нічого відшкодувати; більше того, вона може вимагати, щоб особа, яка здійснила справу, повернула річ у попередній стан, а якщо це неможливо, відшкодувала шкоду й утрачену/ неотриману вигоду (§ 1038 Цивільного кодексу Австрії) [7].

Той, хто прийняв на себе ведення чужої справи, повинен довести її до кінця та нарівні з належно уповноваженою особою надати точний звіт про це (§ 1039 Цивільного кодексу Австрії).

Окремо регулюються відносини на випадок ведення чужої справи всупереч волі іншої особи. Так, § 1040 Цивільного кодексу Австрії встановлює, що коли хтось проти вираженої юридично дійсним чином волі власника втручається в чужу справу або перешкоджає уповноваженій особі в здійсненні дорученої їй справи таким утручанням, то він відповідає не тільки за шкоду, що виникла внаслідок цього, і неотриману вигоду, а й також утрачає зроблені витрати, якщо ці витрати він не може отримати назад у натурі [7].

Окрему групу становлять норми, що визначають наслідки використання речі на користь іншої особи. Зокрема, згідно з § 1041 Кодексу, якщо річ використана на користь іншої особи без ведення справ цієї особи, то власник може вимагати її повернення в натурі, а якщо це неможливо, то вимагати відшкодування вартості, яку річ мала на момент початку використання, навіть якщо в майбутньому користь для іншої особи не настала. Але якщо хтось здійснив на користь іншої особи витрати, які ця особа сама в силу закону мусила б здійснити, то він має право вимагати їх відшкодування (§ 1042 Цивільного кодексу Австрії).

¹ Далі – Цивільний кодекс Австрії.

Окремо передбачається ситуація, коли особа жертвує власним майном, відвертаючи загрозу, спільну для неї та іншої особи. Загальне правило стосовно таких випадків встановлено § 1043 Цивільного кодексу Австрії, який передбачає, що коли хтось у надзвичайній ситуації пожертував своєю власністю з метою відвернення шкоди для себе та іншої особи, то всі, хто отримав від цього користь, повинні здійснити пропорційне відшкодування.

На перший погляд може здатися, що наведена норма стосується так званої «загальної аварії», оскільки в диспозиції досить точно вказує ознаки цього явища. Однак останнє речення цитованого параграфу Цивільного кодексу Австрії дає підстави для висновку, що таке припущення є неправильним. Згадана частини норми, яка тут наводиться, передбачає, що детальне регулювання цього припису (тобто положень § 1043 Цивільного кодексу) у галузі мореплавства є предметом спеціальних морських законів.

Звідси, на наш погляд, випливає, що наведений параграф Цивільного кодексу Австрії містить загальне правило, яке стосується всіх подібних ситуацій відвернення шкоди за рахунок власного майна (наприклад, крайньої необхідності), а «загальна аварія» натомість є різновидом зобов'язань такого роду.

І, нарешті, § 1043 Цивільного кодексу Австрії має особливий характер, практично виводячи визначення наслідків ведення справ в умовах війни за межі цивільно-правового регулювання. Ця норма передбачає, що розподіл шкоди, зазваної внаслідок війни, визначається особливими приписами органів політичної влади, тобто має публічно-правовий характер.

Разом із тим, крім Цивільного кодексу Австрії, вагоме значення для регулювання цивільних відносин на польських та українських землях мав також Цивільний кодекс для Галичини 1797 року (використовуються також назви Цивільний кодекс Галичини [8], Цивільний кодекс для Західної Галичини, Цивільний кодекс для Східної Галичини [9]). На нашу думку, правильною є назва «Цивільний кодекс для Галичини». Однак з міркувань зручності викладу та цитування матеріалу далі будуть вживатися й інші варіанти назв). Значення Цивільного кодексу для Галичини зумовлене передусім тим, що його прийняття зумовило припинення дії на території Галичини польського феодального права і створило передумови для реформування австрійського цивільного законодавства [10, с. 7].

Щоб з'ясувати передумови й обставини прийняття Цивільного кодексу для Галичини та чинники особливостей регулювання в ньому відносин, які виникають під час ведення справ іншої особи без її доручення, необхідно згадати головні особливості його підготовки та набрання ним чинності як закону.

Передусім маємо взяти до уваги позицію із цього питання австрійських цивілістів, котрі характеризують Цивільний кодекс, уведений у дію для Галичини (та Буковини) 1797 року, як першу повну кодифікацію приватного права, що є яскравим проміжним результатом [10, с. 10].

Погоджуючись із цією тезою, ми практично знімаємо проблемне питання, оскільки «проміжний» характер зазначеного Кодексу означає, що він відображав не завершену концепцію Загального цивільного кодексу, а динаміку останньої, котра відображала прагнення її авторів і законотворців знайти найкраще кінцеве рішення шляхом опробування проміжних варіантів на обмежених територіях.

Таке пояснення є цілком можливим, але було б недостатньо повним, на що звертає увагу професор Крістіан Нешвара. Зокрема, він зазначає, що набрання чинності Цивільним кодексом протягом 1797 року, ще перед тим як проект Кодексу мали розіслати для експертної оцінки Крайовим комісіям, спочатку в Західній, а далі й у Східній Галичині та Буковині під заголовком «Кодекс Західної Галичини» було несподіванкою для всіх учасників процесу роботи над ним. Проте, на думку професора Крістіана Нешвара, це було, як часто стверджують у літературі, не юридично-політичним завданням апробації майбутнього Загального цивільного кодексу, а невідкладною потребою в сучасному впорядкуванні приватного права для повністю розхитаної неспокоєм Галичини. Тому враження «проби» для майбутньої дальшої географії чинності він вважає хибним, звертаючи увагу на поспішність і недолугість першого видання кодексу в жовтні 1796 року й наголошуючи, що кодекс у жодному разі не міг уважатися окремим регіональним дійовим на тривалий час, а тільки міг розглядатися як тимчасовий засіб урегулювання для Галичини й Буковини [11, с. 22–23].

Такі зауваження нам видаються обґрунтованими, і ми приєднуємося до позиції, згідно з якою розроблення й запровадження в дію Цивільного кодексу для Східної Галичини зумовили обставини соціально-економічного характеру: руйнація економіки Галичини, окупованої Австрією в 1772 році після першого поділу Польщі; потреби приєднаної Галичини у правовому акті, який би

чітко регулював відносини в приватноправовій сфері; прагнення австрійської влади ліквідувати на приєднаних територіях відособленість правового регулювання, що мало підґрунтям старе польське право [10, с. 8], котре, як наголошувалося в Патенті на обнародування для Східної Галичини, «не підходить для належного забезпечення права» [11, с. 25].

Важливою є та обставина, що спочатку йшлося про «Цивільний кодекс для Галичини», який містив текст, виданий для «Східної Галичини» і для «Західної Галичини». Проте в Патенті на обнародування Загального цивільного кодексу від 1811 року у зв'язку з набранням ним чинності йшлося про скасування «виданого для Галичини кодексу»: Західна Галичина 1809 року відійшла до Великого герцогства Варшавського й «Західногалицький» Цивільний кодекс там скасовувався Code Civil. Отже, з того часу дія Галицького Цивільного кодексу поширювалася лише на Східну Галичину (а також на Буковину) [11, с. 24].

Зауважимо, що підхід до регулювання відносин, які виникають унаслідок ведення чужих справ без доручення, у Цивільному кодексі для Східної Галичини має істотні особливості. По-перше, цьому інституту присвячено всього два параграфи Кодексу для Східної Галичини (127 і 128). По-друге, у концепції регулювання зазначених відносин фактично акцентується увага на максимальному обмеженні втручання у сферу інтересів іншої особи.

Так, § 127 Кодексу встановлює жорстке правило, відповідно до якого «той, хто переймає чужу справу без доручення, відповідає за всі негативні наслідки, що сталися від цього. Якщо такий неуповноважений управитель справами займеться справою відсутнього на його користь, наприклад, коли затримка пов'язана з небезпечкою, то йому як добросовісному володареві належить компенсація витрат». Більше того, навіть таке досить жорстке обмеження далі доповнюється заборонаю на дії в інтересах іншої особи без її доручення в певних ситуаціях. Причому ця заборона супроводжується санкцією за її недотримання. Зокрема, згідно з § 128 Кодексу, «ніхто не має права допомагати іншій особі або вчинити для неї благодійність проти її чітко вираженої волі. Управитель справами, який нав'язується так, утрачає свої витрати. Їх розглядають як подарунок».

Пояснити такий стан речей можна тим, що в Цивільному кодексі для Східної Галичини не малося на меті створити егалітарну рівність,

хоча інші постулати Французької революції щодо прав і свобод громадян сприйняті повністю [11, с. 26]. У результаті виникла колізія між положеннями § 29 Цивільного кодексу, якими передбачається, що «до вроджених прав людини належить головно право на збереження свого життя, право на забезпечення себе потрібними для цього речами, право вдосконалювати силу свого тілу та духу, право на захист себе і свого майна, право на відстоювання свого доброго імені, зрештою, право на власний розсуд розпоряджатися своїм майном», та інститутом ведення чужих справ без доручення. Виконання вимог § 29 Цивільного кодексу означає поряд з іншим неприпустимість втручання у справи особи без її дозволу, а отже, і неприпустимість, за загальним правилом, ведення її справ без її доручення, що й закріплено в § 127, 128 Цивільного кодексу. На нашу думку, таке рішення було результатом дії чинників, згаданих вище: необхідності стабілізації соціально-економічної обстановки, забезпечення правопорядку в умовах руйнації на приєднаних землях тощо.

Запровадження у Варшавському герцогстві Французького цивільного кодексу 1804 року істотно вплинуло на польську цивілістичну традицію. Фактично за його посередництва відбулася рецепція римського приватного права, зокрема, у галузі регулювання відносин, що виникають у разі ведення чужих справ без доручення.

По-перше, це відобразилося на визначенні місця відповідного інституту в структурі Цивільного кодексу відповідно до інституційної системи побудови приватного права. Згідно з концепцією Французького цивільного кодексу, ведення справ без доручення могло створювати зобов'язання, які виникають без домовленості (розділ IV книги третьої «Про різні способи набуття власності»). Як передбачає ст. 1370 Кодексу, деякі зобов'язання можуть виникати за відсутності будь-якої домовленості ні з боку того, хто зобов'язується, ні з боку того, перед ким він зобов'язується. Одні зобов'язання виникають лише в силу закону; інші – з особистих дій того, хто виявляється зобов'язаним. Зобов'язання, які виникають з особистих дій того, хто виявляється зобов'язаним, випливають або з квазідоговорів, або з деліктів, або з квазіделіктів. У свою чергу, квазідоговорам, до яких належить і ведення чужих справ без доручення, присвячена глава I розділу четвертого.

Після ст. 1371 Цивільного кодексу, котра визначає квазідоговори як дії людини, що вчиняються виключно з власних спонукань, із яких випливає

яке-небудь зобов'язання перед третьою особою, а іноді взаємне зобов'язання обох сторін, розміщено чотири статті, що визначають основні положення інституту ведення чужих справ без доручення. У статті 1371 Кодексу визначено, що коли хтось добровільно веде справи іншого, незалежно від того, знає власник про таке ведення справ чи ні, то той, хто веде справи, укладає мовчазне зобов'язання продовжувати ведення справ, яке він почав, і довести його аж до моменту, коли власник буде спроможний сам турбуватися про свої справи; він повинен рівним чином узяти на себе все, пов'язане із цією справою. Він підпорядковується всім обов'язкам, які виникли б, якби безпосередньо існувало доручення, яке йому дав би сам власник. Він також зобов'язаний продовжити ведення справ, навіть якщо хазяїн помирає до завершення справи, і вести її аж до того моменту, коли спадкоємець зможе перебрати на себе керівництво справою (ст. 1373 Цивільного кодексу).

Крім того, відповідно до ст. 1374 Французького цивільного кодексу, він зобов'язаний вести справи як належить достойному батьку сімейства.

Обставини, які спонукали особу до прийняття на себе ведення справи, можуть дати судді змогу пом'якшити відповідальність такої особи за збитки, котрі виникнуть унаслідок її вини або недбалості у веденні справи.

У свою чергу, певні обов'язки покладаються й на особу, у чий інтересах учинялися дії. Так, згідно зі ст. 1375 Кодексу, хазяїн, справи якого велися добре, повинен виконати зобов'язання, котрі особа, яка вела справу, уклала від його імені, сплатити останній компенсацію за всі особисті зобов'язання, прийняті нею на себе, і сплатити їй усі зроблені нею корисні й необхідні витрати.

Що стосується тих українських земель, які перебували під владою Російської імперії, то тут згаданий інститут був відсутнім. Законодавство

Російської імперії не регулювало відносини, що виникають унаслідок діяльності в майнових інтересах іншої особи без її доручення. Хоча зобов'язання, що виникають унаслідок діяльності в майнових інтересах іншої особи без її доручення, передбачені проектом Цивільного уложення Російської імперії, однак останньому стати законом так і не судилося.

Так само не було відповідного інституту й у цивільному законодавстві Української РСР.

Уперше у вітчизняному цивільному законодавстві зобов'язання, що виникають із ведення чужих справ без доручення, зустрічаються в проекті Цивільного кодексу України 1996 р., де вони були включені до недоговірних зобов'язань [12, с. 180].

Відповідно до такої концепції Цивільного кодексу, наслідки діяльності в майнових інтересах іншої особи без її доручення визначаються нормами глави 79 Цивільного кодексу України. Але це тема окремого дослідження.

Висновки з дослідження та перспективи подальших розвідок у цьому напрямі. Розгляд питань, що були предметом дослідження в статті, дають змогу резюмувати таке.

З викладеного вище випливає, що на українських землях, які входили до складу Австрійської імперії (Австро-Угорщини), концепція регулювання ведення чужих справ без доручення формувалася головним чином на підґрунті адаптованої до місцевих умов концепції регулювання відповідних відносин Загального цивільного кодексу Австрії.

Що стосується Польщі, то тут деякий час також мав місце австрійський вплив, однак він був менш тривалий у часі, поступившись потім потужному впливу французької правової доктрини й законодавства (зокрема регулювання ведення справ без доручення відбувалося відповідно до концепції Французького цивільного кодексу).

ЛІТЕРАТУРА:

1. Харитонов Е.О. Обязательства, возникающие из ведения дел без поручения, в советском гражданском праве : автореф. дисс. ... канд. юрид. наук. Харьков, 1980. 26 с.
2. Зубар В.М. Зобов'язання, що виникають з ведення чужих справ без доручення : дис. ... канд. юрид. наук. Одеса, 2001. 178 с.
3. Голубєва Н.Ю. Зобов'язання у цивільному праві України: методологічні засади правового регулювання : монографія. Одеса : Фенікс, 2013. 388 с.
4. Кузьмич О.Я. Зобов'язання у зв'язку із вчиненням дій в майнових інтересах іншої особи без її доручення: проблеми кваліфікації в судовій практиці. *Право і суспільство*. 2016. № 3. С. 58–64.
5. Чепис О.І. Інститут negotiorum gestio в сучасному цивільному праві України. *Порівняльно-аналітичне право*. 2016. № 1. С. 119–122.
6. Kodeks cywilny z krotkim komentarzem / Redaktor odpowiedzialny mgr Jozef Leonarski. Wydano staraniem osrodka doradztwa i szkolenia tur. Jaktorow. 2000. 316 s.
7. Всеобщий гражданский кодекс Австрии = Allgemeines Bürgerliches Gesetzbuch / пер. с нем. С.С. Маслова. Москва, 2011. 272 с.
8. Цивільний кодекс Галичини / пер. з нім. М. Мартинюка, О. Павлишинець. Івано-Франківськ : Вавилонська бібліотека, 2017. 272 с.

9. Цивільний кодекс для Східної Галиції 1797 р. (Codex civilis pro Galicia Orientali anni) / пер. з лат. А. Гужви за ред. О. Кута-теладзе, В. Зубара. Київ : Юрінком Інтер, 2018. 660 с.
10. Васильєва В.А. Вступ. *Цивільний кодекс Галичини* / пер. з нім. М. Мартинюка, О. Павлишинець. Івано-Франківськ : Вавилонська бібліотека, 2017. 272 с.
11. Крістіан Нешвара, доктор юридичних наук, професор Віденського університету. Передмова. Карл-Антон Мартіні і його проект Цивільного кодексу для Галичини. *Цивільний кодекс Галичини* / пер. з нім. М. Мартинюка, О. Павлишинець. Івано-Франківськ : Вавилонська бібліотека, 2017. С. 10–29.
12. Боброва Д. Недоговірні зобов'язання у проекті Цивільного кодексу України 1996 р. *Українське право*. 1997. № 3. С. 180–181.

Пеструєв Дмитро Миколайович

ФОРМУВАННЯ КОНЦЕПЦІЇ ПРАВОВОГО РЕГУЛЮВАННЯ ВЕДЕННЯ СПРАВ ІНШОЇ ОСОБИ БЕЗ ЇЇ ДОРУЧЕННЯ В УКРАЇНІ ТА ПОЛЬЩІ

У статті досліджено можливість гармонізації українського цивільного законодавства з європейським у напрямі вдосконалення захисту прав осіб, які вчиняють дії в інтересах іншої особи без її доручення (без спеціальних повноважень діяти так). Розглянуто питання формування інституту ведення справ без доручення в українському та польському цивільному законодавстві, особливо під кутом зору порівняння процесів, які мали місце в зазначеній галузі. Задля проведення порівняльної характеристики правового регулювання відносин, що виникають із ведення справ іншої особи без її доручення за законодавством України та Польщі, проведено дослідження цього інституту з витоків, тобто з Римського права й до сьогодення. З огляду на те що вперше на українських землях відносини, які виникають із ведення чужих справ без доручення, врегульовано на тих територіях, котрі перебували під владою Австрії, у Цивільному кодексі для Східної Галичини увагу зосереджено більш детально на періоді панування Австро-угорської імперії, зауважуючи, що українська концепція регулювання ведення чужих справ без доручення формувалася головним чином на підґрунті адаптованої до місцевих умов концепції регулювання відповідних відносин Загального цивільного кодексу Австрії. Поза увагою не залишено й ті українські землі, що перебували під владою Російської імперії. Стосовно Польщі зазначено, що деякий час також мав місце австрійський вплив. Однак він був менш тривалий у часі, поступившись потім потужному впливу французької правової доктрини й законодавства (зокрема регулювання ведення справ без доручення відбувалося відповідно до концепції Французького цивільного кодексу).

Ключові слова: ведення справ іншої особи без її доручення, Цивільний кодекс України, Цивільний кодекс Польщі, Французький цивільний кодекс, Загальний цивільний кодекс Австрії, порівняльно-правова характеристика цивільного законодавства, гармонізація українського цивільного законодавства, адаптація українського права до права ЄС.

Пеструев Дмитрий Николаевич

ФОРМИРОВАНИЕ КОНЦЕПЦИИ ПРАВОВОГО РЕГУЛИРОВАНИЯ ВЕДЕНИЯ ДЕЛ ДРУГОГО ЛИЦА БЕЗ ЕГО ПОРУЧЕНИЯ В УКРАИНЕ И ПОЛЬШЕ

В статье исследована возможность гармонизации украинского гражданского законодательства с европейским в направлении усовершенствования защиты прав лиц, совершающих действия в интересах другого лица без его поручения (без специальных полномочий действовать таким образом). Рассмотрены вопросы формирования института ведения дел без поручения в украинском и польском гражданском законодательстве, особое внимание уделено сравнительным процессам, которые имели место в указанной области. Ради проведения сравнительной характеристики правового регулирования отношений, возникающих по ведению дел другого лица без его поручения по законодательству Украины и Польши, проведено исследование этого института от истоков, то есть от Римского права и до наших дней. Учтявая, что впервые на украинских землях отношения, которые возникают по ведению чужих дел без поручения, были урегулированы на тех территориях, которые находились под властью Австрии, в Гражданском кодексе для Восточной Галиции внимание сосредоточено более подробно на периоде господства Австро-Венгерской империи, отмечается, что украинская концепция регулирования ведения чужих дел без поручения формировалась главным образом на основе адаптированной к местным условиям концепции регулирования соответствующих отношений Общего Гражданского кодекса Австрии. Без внимания не оставлены и те украинские земли, которые находились под властью Российской империи. Относительно Польши отмечается, что некоторое время также имелось место австрийского влияния. Однако оно было менее длительным во времени, уступив затем мощному влиянию французской правовой доктрины и законодательству (в частности регулирование ведения дел без поручения происходило в соответствии с концепцией Французского гражданского кодекса).

Ключевые слова: ведение дел другого лица без его поручения, Гражданский кодекс Украины, Гражданский кодекс Польши, Французский гражданский кодекс, Общий гражданский кодекс Австрии, сравнительно-правовая характеристика гражданского законодательства, гармонизация украинского гражданского законодательства, адаптация украинского права к праву ЕС.

Pestruiev Dmytro

FORMATION OF THE CONCEPT OF LEGAL REGULATION OF THE CONDUCTING OF ANOTHER'S AFFAIRS WITHOUT THEIR AUTHORIZATION IN UKRAINE AND POLAND

The article explores the possibility of harmonizing Ukrainian civil legislation with European legislation in the direction of improving the protection of the rights of persons who act in the interests of another person without special order (without special powers to act in this way). Issues of the formation of an institute of conducting business without an authorization in Ukrainian and Polish civil law are examined, paying particular attention to the comparative processes that took place in this area. For the sake of comparing the comparative characterization of the legal regulation of relations arising from the conducting of another's affairs without his instructions under the laws of Ukraine and Poland, a study of this institution was conducted from Roman law to nowadays. Considering that for the first time on Ukrainian lands, relations that arise in connection with the conducting of another's affairs without an authorization were settled in those territories that were under Austrian rule, the Civil Code for Eastern Galicia in the article focuses in more detail on the period of the domination of the Austro-Hungarian Empire, noting that the Ukrainian concept of regulating the conducting of another's affairs without an authorization was formed mainly on the basis of the concept of regulating the relevant relations adapted to local conditions of the Civil Code of Austria. Those Ukrainian lands that were under the rule of the Russian Empire were not ignored. Regarding Poland, it is noted that there was also Austrian influence. However, it was shorter, then yielding to the powerful influence of the French legal doctrine and legislation (in particular, the regulation of conducting of another's affairs without an authorization took place in accordance with the concept of the French Civil Code).

Key words: conducting of another's affairs without an authorization, Civil Code of Ukraine, Civil Code of Poland, French Civil Code, General Civil Code of Austria, the comparative legal characteristics of civil law, harmonization of Ukrainian civil law, adaptation of Ukrainian law to EU law.